

TLM_Lausunto_KOLARI_Kolarin liikennepaikan ratasuunnitelman luonnos_10072026

Päätöksentekijä Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta
/ museon johtajan sijainen Ylimartimo Teija

Valmistelija arkeologi Puolakka Hanna

KOLARIN LIIKENNEPAIKAN RATASUUNNNITELMAN LUONNOS

Väyläviraston ratasuunnitteluyksikkö on antanut Tornionlaakson museolle mahdollisuuden kommentoida Kolarin liikennepaikan alustavaa ratasuunnitelmaa, jonka yhteydessä suunnitellaan toimenpiteitä liikennepaikan toiminnallisuuden parantamiseksi. Lausuntopyynnön liitteenä museolle on toimitettu luonnokset suunnitelmakartasta (30.4.2026) sekä ratapihan poikkileikkauksista (20.1.2026).

Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomaistehtävistä. Kommentteja on pyydetty erityisesti mahdollisista kulttuuriympäristökohteista, joista ei ole tietoa avoimissa lähteissä sekä siitä onko suunnittelualueella tarvetta arkeologiselle inventoinnille. Lisäksi on tiedusteltu museoviranomaisen näkökulmaa muista suunnittelussa huomioonotettavista asioista.

Ratasuunnitelman luonnos

Kolarin liikennepaikan ratasuunnitelma liittyy Väylävirastolla käynnissä olevaan Tornio-Kolari radan sähköistyksen suunnitteluhankkeeseen. Suunnitelman mukaan Kolarin ratapihalle rakennetaan uusi kuormausraide ja siihen liittyvät varastoalueet kuormausteineen. Pääraiteen länsipuolelle rakennetaan myös uusi sivuraide nykyisen reunalaiturin eteläpuolelle. Ratapihan vaihteita uusitaan ja tulevan sähköistyksen vaatimista portaaleista ja sähköratapylväistä on esitetty periaatepiirroksia viitteellisine sijainteineen. Ratapihan pääraide ja kolme sivuraidetta on tarkoitus sähköistää. Sähköistystä ei ole tulossa kuormausraiteille.

Suunnitelman mukaan ratapihaa levennetään 60-150 metriä itään päin. Kurtakontien (MT 80) ylikulkusillan kaiteet uusitaan ja sillalle rakennetaan kosketussuojaseinät. Ylikulkusillan pohjoispuolella oleva lyhyt sivuraide puretaan. Ratapihan laajennusalueella maanpintaa osittain madalletaan ja osittain korotetaan ja ratapihan ulkoreunalle rakennetaan kaksi viivytys- ja sammutusvesiallasta. Nykyiselle reunalaiturialueelle tai rautatieasemalle ei suunnitelmassa esitetä toimenpiteitä.

Suunnittelutilanne, rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu Tunturi-Lapin maakuntakaavan (2012) ja Tornionjoen-Muonionjoen osayleiskaavan (2013) alueille. Osalla aluetta on voimassa Ylläsjokisuun rakennuskaava ja rakennuskaavan muutos vuodelta 1988.

Viranhaltijapäätös 723/12.03.03.00.01/2026

Tornionlaakson museon johtaja

10.7.2026

§ 102/2026

Maakuntakaavassa Kolarin rata on osoitettu *Pääratana*. Radan itäpuolinen alue on *Maa- ja metsätalousvaltaista aluetta* (M), jonka suuntaan Kolarin taajamasta on osoitettu *Taajamatoimintojen laajenemissuunta*. Radan poikki on osoitettu myös *Sähkölínjan yhteystarve* (z).

Osayleiskaavassa nykyinen ratapiha-alue on osoitettu *Rautatieliikenteen alueeksi* (LR) ja sen itäpuolelle on osoitettu *Rautatieliikenteen lastausaluevaraus* (LR-1). Lastausaluevarauksen itäpuolella on *Maa- ja metsätalousvaltaista aluetta* (M), jolle on osoitettu kaksi *Sähkölínjaa* (z) ja *Moottorikelkkareitti*. Rautatieasema ja sen pohjoispuolinen laiturialue on osayleiskaavassa *Liikerakennusten aluetta* (KL), joka on tarkoitettu myymälöitä ja vastaavia kaupallisten palvelujen rakennuksia varten. Rautatieaseman eteläpuoleinen paikoitusalue on osoitettu osittain *Teollisuus- ja varastoalueeksi* (T), joka tulee asemakaavoittaa. Alueella, jolla on voimassa oleva asemakaava, suunnittelualue on osoitettu *Rautatiealueena* (LR).

Lähin valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) on **Kolarin vanha kirkko ja tapuli** Kolarinsaarella. Lähialueella ei sijaitse valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Lähin osayleis- tai asemakaavassa osoitettu *Suojeltava rakennus* (SR, **Peruskoulun ala-aste**) sijaitsee Kolarin taajamassa Jokijalantien alueella. Ylläsjoen pohjoispuolelle rautatien tuntumaan on osayleiskaavassa osoitettu *Muinaismuistokohde tai -alue* (SM 39, **Kolarinmännikkö S**). Tämän lisäksi Ylläsjokisuussa noin 500 metrin päässä suunnittelualueesta länteen sijaitsee muutamia paikallisesti merkittäviä kulttuuriympäristökohteita, muun muassa Kolarin työväentalo ja entisiä rajavartioston rakennuksia. Asemakaavassa ei ole osoitettu rakennetun ympäristön suojelukohteita suunnittelualueen läheisyyteen.

Suunnittelualueella sijaitsevan Kolarin rautatieaseman on Museovirasto arvioinut vaalimisen arvoiseksi rautatiekohteeksi lausueessaan VR-Yhtymä Oyj:lle 8.2.2024 (MV/26055/2023) VR:n luovutettavien asemakiinteistöjen ominaispiirteistä ja suojeluarvoista. Museoviraston lausunnon mukaan *Tornion-Kolarin radan päätteenä oleva Kolarin rautatieasema on Suomen pohjoisin toimiva rautatieasema. Liikennepaikka muodostettiin Ylläsjokisuuhun Kolarin taajaman koillispuolelle radan valmistuessa vuonna 1966. Talvilomakuljetuksiin keskittynyt henkilöliikenne alkoi vuonna 1985. Nykyinen asemarakennus on vuodelta 1998. Sen kodan muotoinen odotustila on myös julkisivun erityispiirre. Osin kaksikerroksisen rakennuksen pohjakaava on monimuotoinen. Rakennus ei ole kaavoissa kulttuuriympäristökohteena eikä se sisälly maakunnallisiin tai kuntakohtaisiin rakennuskulttuuri-inventointeihin. Kolarin rautatieaseman Lappi-aiheinen arkkitehtuuri on vaalimisen arvoinen rautatiekohde.*

Kolarin ratapiha-alue on kokenut vuosien saatossa rakennuskannan osalta merkittäviä muutoksia. Ratapihan pohjoisosassa Kurtakontien molemmin puolin on sijainnut lähes kymmenkunta, oletettavasti VR:n työntekijöille 1960-luvulla rakennettua asuinrakennusta tai muuta rakennusta. Rakennuksista valtaosa on purettu jo 1990-luvun lopulle tultaessa ja loput 2000-luvulla. Entisistä asuinrakennuksista on ilmeisesti jäljellä enää yksi Kurtakontien pohjoispuolella.

Ratasuunnitelman luonnos ja rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse rakennuskantaa, johon suunnitelmassa kohdistuisi toimenpiteitä. Asema-alueen alkuperäisestä rakennuskannasta suurin osa on purettu ja alueen luonne on muuttunut yhteisöstä liikennepaikaksi. Liikennepaikan länsipuolella oleva teollisuusalue on luonteeltaan modernia, eikä ratasuunnitelmalla ole todennäköisesti merkittävää vaikutusta alueen taajamakuvaan tai muihin erityisiin rakennetun kulttuuriympäristön kohteisiin. Tornionlaakson museolla ei ole rakennetun kulttuuriympäristön näkökulmasta huomautettavaa Kolarin liikennepaikan ratasuunnitelman luonnokseen.

Kolarin rautatieaseman osalta museo toteaa, että alueen kaavat, erityisesti asemakaava, ovat melko vanhoja, eikä niiden laatimisen yhteydessä ole inventoitu tai muutoin huomioitu modernia rakennusperintöä. Kolarissa tai Lapin maakunnan alueella ei ole myöskään toteutettu moderniin rakennusperintöön liittyviä inventointeja, joiden pohjalta kohteen arvoja olisi voitu määrittää. Asemarakennus ilmentää osaltaan Kolarin ja Lapin matkailuhistoriaa, siihen liittyviä mielikuvia ja arkkitehtuuria. Tornionlaakson museo yhtyy Museoviraston arvioon ja toteaa, että Kolarin rautatieaseman suojelutarve tulee huomioida ja sen kulttuurihistorialliset arvot selvittää tarkemmin tulevaisuudessa maankäytön suunnitelmissa tai muissa hankkeissa.

Ratasuunnitelma ja arkeologinen kulttuuriperintö

Hankealueella ei ole tunnettuja muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäänneksiä. Lähin tunnettu kiinteä muinaisjäänne on suunnitelmakarttaankin merkitty **Kolarinmännikkö etelä** (tunnus *muinaisjäänne* rekisterissä 1000018969), joka sijaitsee radasta katsottuna Ylläsjoen pohjoispuolella. Lisäksi Suukosken pohjoisrannalla, noin 390 metrin päässä Ylläsjoen ylittävästä rautatiesillasta on mahdollinen muinaisjäänne, havaintokohde ja todennäköinen tervahauta **Suukoski** (1000074696).

Kolarin keskustan alueella on inventoitu viimeksi vuonna 2010. Arkeologiset inventoinnit alueella ovat siis vanhentuneet. Tästä syystä Tornionlaakson museo tulee edellyttämään arkeologista inventointia hankealueella niiltä osin, kuin se on toistaiseksi rakentamatonta maata. Arkeologinen inventointi tulee teettää niillä ratatoimenpidealueilla, joille suunnitellaan maahan kajoavia toimenpiteitä, esimerkiksi siltojen rakentamiseen, erilaisiin laajennuksiin, uusiin ja muutettaviin tielinjauksiin sekä johtojen maahan kaivuun liittyen.

Arkeologinen inventointi tulee tehdä Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet (linkki alla) huomioiden. Arkeologinen inventointi, jonka kustannuksista vastaa hankkeen toteuttaja, tulee tilata muulta arkeologiselta toimijalta. Tämä lausunto tulee toimittaa valitulle inventoinnin tekijälle. Inventoinnin tekijän tulee toimittaa inventointiraportti Tornionlaakson museolle tarkastettavaksi. Vasta tämän jälkeen museo voi ottaa kantaa suunnitelmaan arkeologisen kulttuuriperinnön osalta. Luettelo arkeologisia kenttätöitä toteuttavista toimijoista löytyy Museoviraston verkkosivuilta:

Viranhaltijapäätös 723/12.03.03.00.01/2026

Tornionlaakson museon johtaja 10.7.2026 § 102/2026

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-tilaaminen>

Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeet:

<https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriymparisto/arkeologinen-kulttuuriperinto/arkeologisen-kulttuuriperinnon-tutkimus/arkeologisten-kenttatoiden-laatuohjeet>

Tornionlaakson museolla ei ole muilta osin kommentoitavaa Kolarin liikennepaikan ratasuunnitelman luonnoksesta.

Teija Ylimartimo
rakennustutkija, museon johtajan sijainen

Jakelu

Väylävirasto / Ratasuunnitteluyksikkö, Arja Lesonen ja Ossi Patrikainen
Welado Desing, Tommi Lindgren
Ramboll CM Oy, Henri Särkipaju ja Mikko Nuutinen
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto
Kolarin kunta